

Een eenvoudig model van de vorming van Belgische federale regeringscoalities (1958-1991).

door Peter WILLEMÉ

Doctor-assistent, Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, RUCA

1. Inleiding

De modellering van de interactie tussen politiek en economie wordt gedomineerd door onderzoek in de context van (feitelijke) twee-partijen systemen zoals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Dergelijke systemen kenmerken zich door het feit dat verkiezingen rechtstreeks de regeringspartij aanduiden. Dit is uiteraard helemaal anders in meer-partijen systemen zoals in de meeste West-Europese landen. Het samenstellen van een regering in dergelijke meer-partijen systemen komt, bij gebrek aan een absolute meerderheid voor één partij, neer op het vormen van coalities van partijen. Dit impliceert dat de onderzoeker die geïntegreerde politiek-economische modellen wil trachten te bouwen, genoodzaakt wordt om een submodel aan het geheel toe te voegen waarin de coalitievorming wordt geëndogeniseerd. De vraag dringt zich dus op welke de determinanten van de coalitievorming zijn.

Een belangrijke, maar weinig productieve, vaststelling in dit verband is dat de coalitievorming, in tegenstelling tot wat de retoriek van de politici na de verkiezingen suggereert, grotendeels onafhankelijk is van de verkiezingsuitslag. Het feit of een partij vooruitgang heeft geboekt ten op zichte van de vorige verkiezingen (en dus de verkiezingen heeft "gewonnen") bevat praktisch geen informatie over haar deelname aan de nieuwe regeringscoalitie¹. De kiezer heeft dus slechts een marginale impact op de coalitievorming: hij kan enkel sommige coalities mathematisch onmogelijk maken (tenminste als we minderheidsregeringen uitsluiten).

De geringe invloed van de kiezer op de coalitievorming impliceert dat elke coalitietheorie zal moeten vertrekken van de partijen als fundamentele actoren. Traditioneel benadert men dit probleem vanuit speltheoretische hoek. Eén van de nadelen van deze benadering is echter dat gewoonlijk **verzamelingen** van mogelijke (of beter: waarschijnlijke) coalities worden voorspeld. Dit maakt de integratie van een coalitiemodel in een groter (econometrisch) politiek-economisch model echter aanzienlijk lastiger. De bedoeling van deze paper is te trachten een model te bouwen dat dit nadeel niet heeft.

1 Deze conclusie wordt onder meer benadrukt in Deschouwer (1982,1991). Overigens toont het voorbeeld van de Christen-Democraten het gestelde onmiddellijk aan: deze partij maakte, op één keer na, deel uit van alle na-oorlogse coalities, ongeacht de verkiezingsuitslag.

De paper is als volgt opgebouwd. De speltheoretische benadering, en ook de kritiek erop, vormt het onderwerp van de volgende paragraaf. In paragraaf 3 wordt een heuristisch voorgesteld, die tot op zekere hoogte met de kritiek op de speltheoretische benadering rekening houdt. Deze heuristiek is specifiek op de Belgische politieke situatie toegespitst, en heeft als belangrijkste kenmerk dat per regeringsvorming slechts één coalitie voorspeld wordt. De statistische evaluatie van de klassieke theorieën en van de voorgestelde heuristiek vormt het onderwerp van paragraaf 4. De laatste paragraaf tenslotte, bevat de belangrijkste conclusies.

2. Overzicht van en kritiek op de klassieke speltheoretische benadering

In de speltheoretische benadering wordt het probleem van de coalitievorming ondergebracht in de categorie van de "weighted voting games". Dit zijn spelen waarbij coalities gevormd worden door spelers i ($i = 1, \dots, N$) met gewicht w_i , zodat het totale gewicht van de coalitie minstens gelijk is aan een vooraf vastgelegd meerderheids criterium. De verzameling van alle dergelijke "winnende coalities" wordt aangeduid met W . De theorieën die hierna kort besproken worden hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat zij de verzameling W trachten te beperken. Zij proberen met andere woorden regels op te stellen die sommige coalities uit W waarschijnlijker maken dan andere. Een "goede" theorie kenmerkt zich door het voorspellen van een klein aantal "waarschijnlijke" coalities waarvan de (historisch) geobserveerde coalitie vanzelfsprekend deel uitmaakt.

Het hierna volgende overzicht van de klassieke theorieën is gebaseerd op De Swaan (1973). De kritiek erop steunt grotendeels op het artikel van Nolte (1988).

De klassieke speltheoretische benadering levert twee klassen van modellen op: modellen gebaseerd op het aantal spelers (partijen) en hun respectievelijk gewicht, en modellen gebaseerd op de (meestal ordinale) positie van de spelers op een beleidsschaal. In de eerste groep onderscheidt men:

- * "Minimal Winning Coalitions" (Von Neumann & Morgenstern, 1967): er worden enkel coalities gevormd waarin elke speler nodig is om de meerderheid te behouden (dus geen coalities die "overbodige" spelers bevatten);
- * "Minimum Size Coalitions" (Ganson, 1962 en Riker, 1962): van alle "minimal winning coalitions" worden enkel de coalitie(s) met het kleinste gewicht behouden;
- * "Bargaining Coalitions" (Leiserson, 1968): van alle "minimal winning" coalities zijn de coalities met het kleinste aantal spelers het meest waarschijnlijk;

Tot de tweede groep behoren de theorieën die rekening houden met de (ordinale) afstand tussen de spelers. De range van een coalitie wordt gedefinieerd als de afstand tussen de meest "linkse" en de meest "rechtse" speler. We onderscheiden:

- * "Minimal Range Coalitions" (Leiserson, 1966): van alle winnende coalities worden de coalities met minimale range voorspeld, voor zover ze vergelijkbaar zijn. Om de range van alle mogelijke winnende coalities te kunnen vergelijken moet de afstand tussen twee willekeurige opeenvolgende spelers konstant verondersteld worden. De beleidsschaal wordt in dat geval "metrisch", en de volgnummers van de spelers krijgen een kardinaal karakter;
- * "Closed Minimal Range Coalitions" (Axelrod, 1970): deze theorie voorspelt "minimum range" coalities, waarvan de spelers "naast elkaar" liggen op de beleidsschaal. Een gesloten coalitie bevat dus alle spelers die zich tussen de extreme spelers in bevinden;

* "Closed Minimal Winning Coalitions": dit alternatief voor Axelrod's theorie voorspelt "Closed Minimal Winning" coalities in plaats van "Closed Minimal Range". Beide theorieën leveren hetzelfde resultaat op zolang er een stricte orde tussen de spelers geldt (m.a.w. als er geen spelers samenvallen op de beleidsschaal). Als er geen stricte orde tussen de spelers geldt zal de "Closed Minimal Winning" theorie vanzelfsprekend een kleinere coalitie voorspellen dan "Closed Minimal Range", omdat de eerste rekening houdt met het gewicht van de coalitie;

* "Policy Distance Theory" (De Swaan, 1973): dit is een tamelijk gesofisticeerde theorie die de beleidspreferenties van de spelers combineert met hun relatieve sterkte. De essentie ervan is dat de spelers hoofdzakelijk geïnteresseerd zijn in de uitkomst van het spel, dat wil zeggen in de verwachte beleidspositie van de coalitie, die bepaald wordt door de "pivotal actor". Een speler is "pivotal" ten opzichte van een coalitie als hij het resultaat van een conflict binnen de coalitie kan doen omslaan naar de coalitiepartners links of rechts van hem. Alle spelers hebben een preferentie-orde ten aanzien van de coalities waarvoor zij "pivotal" zijn, in functie van het gewicht van de coalitiepartners links en rechts van hen. De Swaan stelt dat de "pivotal actor" k de coalitie zal prefereren waarvoor het verschil tussen de gewichten links en rechts van hem minimaal is. De verwachte beleidspositie van dergelijke coalitie ligt dan immers het dichtst bij de beleidspositie van k .

* "Closed Coalitions": de theorie van De Swaan is ontstaan uit onvrede met het "minimale" karakter van de meeste klassieke theorieën. Een eenvoudiger variant, die ook "grote" coalities toelaat, is de "Closed Coalition". Hier worden alle winnende coalities onder verstaan die gesloten zijn, ongeacht hun grootte in termen van gewicht, aantal spelers of range.

Nolte (1988) is van mening dat de empirische voorspellingskracht van de klassieke coalitietheorieën, in de context van politieke coalities, vrij klein is. Diverse verklaringen kunnen hiervoor gegeven worden. De belangrijkste kritieken op en pogingen tot verbetering van deze theorieën worden hierna behandeld. De nadruk zal daarbij gelegd worden op de relevantie van de kritiek in het licht van de Belgische situatie.

* Zoals hiervoor reeds werd aangehaald, is een van de tekortkomingen van de meeste theorieën hun onvermogen om "grote" coalities te voorspellen. Langs de andere kant blijkt uit het empirisch onderzoek van De Swaan dat theorieën die wel grote coalities toelaten nauwelijks beter presteren. Het probleem is blijkbaar dat dergelijke grote coalities zich slechts in speciale omstandigheden voordoen, terwijl de "Closed Coalition" en "Policy Distance" theorieën **altijd** grote coalities voorspellen.

* Het omgekeerde probleem bestaat ook: geen enkele klassieke theorie kan minderheidscoalities voorspellen. Hoewel dit voor sommige landen en in sommige perioden een ernstig probleem blijkt te zijn, is dat voor België nauwelijks het geval. De enige twee minderheidsregeringen in de Belgische naoorlogse periode waren de homogeen Christen-Demokratische regering Eyskens in 1958 en de regering Tindemans-De Clercq in 1974, die beide van zeer korte duur waren (respectievelijk 4 en 2 maanden) (Politiek Zakboekje, 1990).

* Een fundamenteel (zij het theoretisch) probleem ligt vervat in de definitie zelf van rationeel coalitie-gedrag: elke speler (partij) wordt verondersteld in alle omstandigheden deelname aan een coalitie (regering) te prefereren boven niet-deelname (oppositie). Dewachter (1986) merkt hierover op dat er een neiging tot oppositie-gedrag kan ontstaan wanneer een partij wil herstellen van een voorbij verkiezingsnederlaag. Hij legt er echter tegelijk de nadruk op dat deze tendens veel zwakker is dan de tendens tot regeringsdeelname. Het ligt overigens voor de hand dat dergelijk gedifferentieerd gedrag onmogelijk kan gemodel-

leerd worden door middel van theorieën die enkel rekening houden met de verdeling van de gewichten en/of de beleidspreferenties van de partijen. Hoewel vrijwillige oppositie dus niet onmogelijk is, gaan we in wat volgt uit van de hypothese dat regeringsdeelname steeds geprefereerd wordt boven oppositie ².

De mogelijkheid van vrijwillige oppositie houdt ook verband met het probleem van minderheidsregeringen: wanneer een dergelijke coalitie zich vormt zouden de oppositiepartijen immers samen een meerderheidsregering kunnen vormen. Hieruit volgt dat hun oppositie dus tot op zekere hoogte vrijwillig is. Het feit dat de oppositiepartijen zich wellicht aan de extreme zijden van het spectrum bevinden, maakt deze rekenkundige mogelijkheid echter onwaarschijnlijk: de "range" van de meerderheidsregering zou met andere woorden te groot zijn. * Een andere beperking van sommige klassieke modellen is dat de partijen worden geordend in één dimensie. Dit probleem werd reeds in 1963 door Stokes geformuleerd. De Swaan meent echter dat, als de sociaal-economische dimensie de belangrijkste is en als bovendien de partijen op consistente wijze in de tijd op deze as kunnen geordend worden, deze kritiek empirisch onderzoek niet in de weg mag staan.

De Belgische politieke geschiedenis (zie bv. Luyckx & Platel, 1985) illustreert overigens het belang van het dimensie-probleem. Behalve door sociaal-economische problemen wordt het Belgische politieke leven immers beheerst door een communautair conflict, dat meer dan eens de vorming en de val van regeringscoalities heeft veroorzaakt. Dit conflict heeft bovendien aanleiding gegeven tot de opsplitsing van de traditionele partijen en tot de vorming van politieke partijen die van de staats hervorming hun belangrijkste strijdpunt maakten.

In de periode 1945-1958 kan nog een derde dimensie onderscheiden worden, op basis van de tegenstelling tussen de clericale Christen-Democraten en de anti-clericale Socialisten en de Liberalen. De tegenstelling (die haar hoogtepunt bereikte met de Koningskwestie en de Schoolstrijd) mondde uiteindelijk zelfs uit in de BSP/Liberale regering Van Acker. Deze coalitie illustreert het belang van het dimensie-probleem. Zij kon immers slechts tot stand komen in de "derde dimensie", aangezien Socialisten en Liberalen op de sociaal-economische as mekaar tegenpolen zijn. Het anti-clericalisme werd in deze regering overigens sterk benadrukt om de tegenstellingen op het sociaal-economische domein te verdoezelen. Na de ondertekening van het Schoolpact in november 1958, en nadat de Liberale partij expliciet haar oude anti-clericale programma afzwoer, verminderde het belang van deze dimensie.

Uit voorgaande bespreking blijkt dat het reduceren van de meer-dimensionale werkelijkheid naar één dimensie niet zonder gevaar is. Het handhaven van verschillende dimensies leidt echter tot andere problemen, waarvan het belangrijkste wellicht het bepalen is van de relatieve positie van de partijen op de diverse assen. Bovendien wordt het ook moeilijker om de "range" van coalities te vergelijken. Een alternatieve benadering van het dimensieprobleem lijkt aangewezen. Die zou er in kunnen bestaan aan de partijen die zich eerder profileren in andere beleidsdimensies dan de sociaal-economische (waarvan we dan aannemen dat

2 Deze hypothese is wellicht ook gerechtvaardigd wat betreft jonge partijen zoals Agalev/Ecolo en Vlaams Blok, hoewel die tot nog toe geen deel hebben uitgemaakt van federale regeringscoalities. Dit laatste is echter vermoedelijk in de eerste plaats het gevolg van hun 'extreme' standpunten en van het feit dat de traditionele politieke families vooralsnog een meerderheid zonder hen kunnen vormen, dan van hun houding ten aanzien van regeringsdeelname.

die de belangrijkste is ³⁾, géén rangorde toe te kennen op de sociaal-economische as. Men zou er dan van uit gaan dat deze partijen geen uitgesproken sociaal-economische standpunten innemen, maar wel bijvoorbeeld regionale, ecologische of religieuze. Op de sociaal-economische as zijn deze partijen dan als het ware "vrij", waardoor zij kunnen toetreden tot diverse coalities op die as zonder de range ervan te vergroten. Omgekeerd zou het niet-toetreden tot een dergelijke coalitie niet resulteren in een "open" coalitie.

Dit alternatief lijkt niet onrealistisch. Het is inderdaad zeer wel denkbaar dat dergelijke partijen bereid zijn een coalitie te vormen met (hoofdzakelijk) "sociaal-economische" partijen en daarbij het sociaal-economisch beleid grotendeels aan die partijen overlaten, op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met een aantal voor hen belangrijke beleidsstandpunten. Deze oplossing wordt in het empirisch onderzoek in volgende paragraaf toegepast met betrekking tot de federalistische partijen.

* De relatief slechte voorspellingskracht van de traditionele theorieën heeft in de recentere literatuur geleid tot complexere modellen, die niet enkel rekening houden met de grootte van de mogelijke coalities. Budge en Herman (1978) bijvoorbeeld introduceren het concept van de "dominante partij". Deze wordt gedefinieerd als een partij die op grond van haar relatieve sterkte en haar positie in het politieke spectrum moeilijk van regeringsdeelname kan uitgesloten worden. Coalities die deze partij bevatten zullen dus waarschijnlijker zijn dan andere. In de Belgische context beantwoorden de Christen-Democraten uitstekend aan dit concept: zij vormen inderdaad een grote centrum-partij die praktisch onafgebroken mee geregeerd heeft (enkel de reeds genoemde regering Van Acker vormt hierop een uitzondering).

* Een tweede belangrijke evolutie in de coalitie-modellen wordt gekenmerkt door de introductie van een historische component. In de klassieke theorieën worden opeenvolgende regeringsonderhandelingen verondersteld zich onafhankelijk van elkaar te voltrekken, alsof de partijen telkens voor de eerste keer aan het spel deelnemen. Daarmee wordt uiteraard voorbij gegaan aan de "ervaring" die de spelers mogelijk hebben opgedaan in vorige onderhandelingen en met vorige coalitiepartners. Franklin en Mackie (1983) hebben het belang van de historische dimensie aangetoond. Zij introduceren de begrippen "inertie" en "vertrouwdheid" ("familiarity") in de coalitievorming. Inertie wordt gedefinieerd als de neiging het status quo te behouden in opeenvolgende coalitievormingen. Vertrouwdheid wordt gedefinieerd als een (dummy) variabele die aangeeft of elke potentiële coalitiepartner vroeger (over een arbitraire periode van 20 jaar) reeds met elke andere potentiële coalitiepartner heeft geregeerd. Uit hun onderzoek blijkt dat het grootste deel van de verklaarde variantie (ongeveer 40%) van de coalitievariabele kan toegeschreven worden aan de "historische" variabelen (de twee andere variabelen zijn klassieke "grootte" en "range" variabelen). De auteurs wijzen er echter op dat vroegere coalities op hun beurt tot stand zijn gekomen onder in-

3 Recent sociologisch onderzoek lijkt er op te wijzen dat de traditionele sociaal-economische links/rechts en de levensbeschouwelijke tegenstellingen aan belang hebben verloren. Zij kunnen worden aangevuld met (of maken deel uit van) nieuwe breuklijnen, die kunnen gekarakteriseerd worden door materialistisch/post-materialistische en universalistisch/particularistische tegenstellingen (zie bv. Swyngedouw (1993)). Deze nieuwe breuklijnen verklaren ongetwijfeld voor een deel de recente verschuivingen in het kiesgedrag. Het is echter nog te vroeg om uit te maken of dit ook zal leiden tot fundamentele verschuivingen in de partijpolitieke machtsverhoudingen. Tot op heden blijven de traditionele politieke families, die ondubbelzinnig op een sociaal-economische beleidsas kunnen geordend worden, het coalitiegebeuren beheersen.

vloed van grootte en ideologische samenstelling, waardoor inertie en vertrouwdeheid gedeeltelijk "gekristalliseerde" vormen zijn van deze klassieke determinanten.

* Volgens Nolte blijkt uit de empirische literatuur waarin de diverse coalitietheorieën voor een hele reeks meerpartijen systemen werden uitgetest, dat het formuleren van algemene regels die in alle landen en onder alle omstandigheden zouden gelden een hopeloze taak is. Het lijkt zinvoller om de specifieke politieke context van elk land te bestuderen om daaruit formele of informele spelregels af te leiden, waarin de klassieke speltheoretische concepten uiteraard een rol (kunnen) spelen. Dit standpunt wordt impliciet ook verdedigd door Dewachter (1986).

3. Formulering van een heuristiek voor de Belgische coalitievorming

De tot dusver besproken theorieën voorspellen in de meeste gevallen een (soms grote) verzameling potentiële coalities. Het spreekt voor zich dat het de voorkeur verdient om bij elke regeringsvorming juist één coalitie te kunnen voorspellen, op voorwaarde dat dit voldoende accuraat gebeurt. Dit zou met name het integreren van het coalitiemodel in een groter politiek-economisch model vereenvoudigen. Indien immers verscheidene coalities "verwacht" worden, zou aan elke coalitie een kans moeten toegekend worden. Dit is allerminst eenvoudig en het verzwaart bovendien de modelstructuur aanzienlijk. Het voorspellen van juist één coalitie komt dus neer op de verwachting dat de meest waarschijnlijke van alle mogelijke coalities zich inderdaad zal voordoen.

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat de klassieke coalitietheorieën onbevredigende resultaten geven. In wat volgt zal een heuristische aanpak voorgesteld worden die aanleunt bij de klassieke concepten (meer bepaald van de Bargaining en Minimal Range hypothese), en die tegelijk rekening houdt met de tijdsdimensie (inertie) en met het concept van de dominante partij.

Om te kunnen overgaan tot het formuleren van de heuristiek moeten veronderstellingen aangenomen worden met betrekking tot de karakteristieken van het spel. Deze luiden als volgt:

* Er zijn 4 "spelers", met name de 3 traditionele politieke families ⁴, Christen-Democraten (CD), Socialisten (SOC) en Liberalen (LIB), en de Federalisten (FED). In eerste instantie was het de bedoeling om de twee federalistische partijen, Volksunie (VU) en FDF/RW (FDF), als afzonderlijke spelers te beschouwen (zodat er 5 partijen in totaal zouden zijn). Het is echter praktisch onmogelijk gebleken om regels op te stellen die de regeringsdeelname van één van beide of beide partijen kunnen voorspellen. Vanzelfsprekend maakt dit het voorspellen van de juiste coalitie moeilijker, hoewel dit niet noodzakelijk van groot belang is met betrekking tot het sociaal-economisch beleid. De impact van de federalistische partijen op dit beleid is immers wellicht gering (behalve misschien wat de verdeling van de middelen tussen de federale overheid en de gewesten betreft).

De hypothese dat er slechts 4 partijen zijn houdt natuurlijk ook een impliciete hypothese in met betrekking tot de drie "traditionele politieke families". Er wordt namelijk verondersteld dat de Vlaamse en Waalse/Brusselse zuster-partijen in deze families homogene zijn in de sociaal-economische dimensie. Wat de coalitievorming op federaal niveau betreft is dit nauwelijks een probleem: tot nu toe hebben altijd beide vleugels van de partijen deel uitgemaakt van de regering.

⁴ In wat volgt worden de politieke families eenvoudigheidshalve "partijen" genoemd.

* Het meerderheids criterium is de gewone meerderheid (de helft + één zetel), ondanks het feit dat voor een grondwetswijziging een tweederde meerderheid vereist is in België. Een voorafgaande voorwaarde om de grondwet te kunnen wijzigen is echter dat de wetgevende vergadering vooraf een verklaring tot grondwetsherziening moet goedkeuren, waarin de artikels worden opgesomd die voor herziening in aanmerking komen. Een dergelijke verklaring zou dus kunnen gebruikt worden om voor de volgende coalitie een tweederde criterium te hanteren. De Belgische geschiedenis wijst echter uit dat in vele gevallen coalities worden gevormd die de vereiste meerderheid niet controleren (van de 10 coalities die in de Belgische na-oorlogse periode werden gevormd onder een grondwetgevende vergadering hadden er slechts 3 de vereiste meerderheid). Omgekeerd worden soms coalities met tweederde meerderheid gevormd zonder dat de wetgevende vergadering als constituante kan optreden. De verklaring tot grondwetsherziening is bijgevolg weinig dienstig om dergelijke grote coalities te voorspellen ⁵.

De heuristiek voor de coalitievorming in België, die zoals gezegd een unieke coalitie voorspelt, kan nu in volgende punten voorgesteld worden:

- 1) De Christen-Demokraten maken altijd deel uit van de coalitie (tenzij 1 andere partij de absolute meerderheid zou hebben).
- 2) Bij gebrek aan volstreekte meerderheid van de CD, wordt ofwel de coalitie CD/SOC ofwel de coalitie CD/LIB gevormd. Dit noemen we de twee basis-configuraties.
- 3) Wanneer CD/SOC of CD/LIB onvoldoende zetels controleren, wordt beroep gedaan op de vierde partij FED. Concreet betekent dit dus dat één of beide federalistische partijen aan de coalitie deelnemen.

Wat de dynamiek van het systeem betreft wordt uitgegaan van volgende veronderstellingen:

- 4) Een coalitie die een volledige legislatuur standhoudt wordt voortgezet na de verkiezingen, op voorwaarde natuurlijk dat zij na de verkiezingen haar meerderheid behoudt.
- 5) Een coalitie die voortijdig beëindigd wordt, waarbij het parlement wordt ontbonden, verandert na de verkiezingen van basis-samenstelling (CD/SOC of CD/SOC/FED wordt CD/LIB respectievelijk CD/LIB/FED).
- 6) Een coalitie die voortijdig beëindigd wordt zonder dat het parlement ontbonden wordt (dus zonder nieuwe verkiezingen) verandert niet van basis-samenstelling ⁶.

⁵ Dit neemt niet weg dat de politieke agenda op zich wel een aanleiding kan zijn om grote coalities te vormen. Wanneer een toekomstige coalitie een delicaat probleem zoals de staats hervorming wil aanpakken, waarover bij voorkeur een brede maatschappelijke consensus moet bestaan, is het waarschijnlijk dat meer partijen (in casu communautaire) in de coalitie worden opgenomen.

⁶ In het uitzonderlijke geval dat een regering "van nationale eenheid" gevormd werd (CD/SOC/LIB), wat door ons model nooit kan voorspeld worden, maar wat zich wel enkele keren heeft voorgedaan, gelden regels analoog met 5) en 6) maar dan ten opzichte van de basis-configuratie die bij de vorige verkiezing tot stand kwam. Dit betekent concreet dat, wat de dynamiek betreft, geen rekening wordt gehouden met de drie-partijenregering. Deze procedure, waarvan het arbitraire karakter niet wordt ontkend, kan enigszins gerechtvaardigd worden wanneer men de twee drie-partijenregeringen (Leburton in 1972 en Martens III in 1980) beschouwt als "crisis-regeringen", die het normale patroon verstoren. Beide regeringen zijn overigens erg kort geweest (1 jaar voor Leburton en slechts 4 maanden voor Martens III).

Regel 1 is de toepassing van het concept van de dominante partij op de Christen-Democraten. Regels 2 en 3 kunnen genterpreteerd worden als een combinatie van de "Bargaining" en de "Minimal Range" theorie: coalities met twee genieten de voorkeur boven coalities met drie, waarbij de combinatie SOC/LIB wordt uitgesloten wegens regel 1 (bovendien is de "range" van deze coalitie te groot en zou de coalitie zonder Christen-Democraten ook niet "gesloten" zijn). Regels 5 en 6 vertrekken van het inertie-concept. Er wordt echter van uitgegaan dat de neiging tot het verderzetten van een bestaande coalitie slechts bestaat als de coalitie "succesvol" is. Vervroegde verkiezingen (na de val van een regering) worden verondersteld de inertie om te buigen naar een "aversie" ten opzichte van de laatste coalitie. Wanneer echter wordt besloten geen nieuwe verkiezingen uit te schrijven blijkt de neiging te bestaan de oude basis-configuratie te handhaven (deze beslissing wordt overigens genomen door het aftredende kabinet).

Het spreekt voor zich dat de hier voorgestelde heuristiek slechts een benadering kan zijn van de complexe Belgische politieke werkelijkheid. Hij is afgeleid uit het verleden en in die zin dus conditioneel. Zijn bruikbaarheid voor toekomstige coalitievormingen zal dus afhangen van de stabiliteit van het systeem (dit geldt natuurlijk evenzeer voor econometrische relaties geschat op basis van historische gegevens). Meer bepaald is het mogelijk dat nieuwe partijen (bijvoorbeeld ecologische, nationalistische) verder aan belang winnen, waardoor de dominantie van de drie traditionele partijen zou afnemen⁷. Hier staat echter tegenover dat de traditionele partijen eventuele nieuwe tendensen gedeeltelijk in hun programma kunnen integreren, waardoor de aantrekkingskracht van nieuwkomers vermindert. Dit proces heeft zich overigens in Wallonië reeds afgespeeld met betrekking tot de federalistische partijen FDF en RW, die hun kiezers na een relatief korte tijd weer aan de traditionele partijen hebben moeten afstaan. Het geldt in zekere mate ook in Vlaanderen met betrekking tot de Volksunie. Een gelijkaardig verschijnsel zou zich ook kunnen voordoen met betrekking tot de "groene" partijen, voor zover een aantal van hun standpunten door de traditionele partijen worden overgenomen. Wat ook de toekomstige waarde van de hierboven beschreven regels weze, de empirische resultaten in de volgende paragraaf tonen aan dat zij, wat de beschouwde historische periode betreft, minstens zo goed presteren als de eerder besproken klassieke coalitietheorieën.

Het weze benadrukt dat het concept van de basisconfiguratie in de praktijk leidt tot de voorspelling van slechts twee fundamentele coalities, die men centrum-rechts en centrum-links zou kunnen noemen. De tamelijk complexe Belgische politieke realiteit resulteert dus uiteindelijk, wat de regering (en dus het beleid) betreft, in een soort twee-partijen systeem. Het belang van de "vaste partner" (de Christen-Democraten) in dit systeem kan moeilijk overschat worden (zie ook Deschouwer, 1991).

Uit regel 5 volgt dat de basisconfiguratie slechts verandert wanneer een kabinet valt en er vervroegde verkiezingen worden gehouden. Deze hypothese verplaatst de kernvraag van de coalitievorming naar de determinanten van de levensduur van regeringen. Theoretisch is het mogelijk deze vraag op haar beurt te koppelen aan de economische toestand. Het is immers denkbaar dat de kans van een regeringscoalitie om een volledige wettelijke termijn te volbrengen (onder meer) afhangt van de economische problemen waarmee zij geconfronteerd

⁷ Het geleidelijk belangrijker worden van partijen zoals Agalev en Ecolo, en de verschuivingen sinds de verkiezingen op 24 november 1991 illustreren natuurlijk deze mogelijkheid (zie voetnoot op p. 7).

wordt. Robertson (1984) geeft enige empirische ondersteuning aan deze hypothese. Hij stelt vast dat, in een steekproef van de duur (in maanden) van regeringscoalities in 8 West-Europese landen (waaronder België) tussen 1958 en 1982, de groei van de werkloosheid een factor is die deze duur significant verkort. De inflatie blijkt geen significant effect te hebben. Opmerkelijk is ook dat een aantal politieke controle-variabelen, die de traditionele determinanten van de coalitietheorie vertegenwoordigen, geen beduidende invloed uitoefenen op de levensduur van de regeringen ⁸.

Op basis van deze resultaten kan ook voor België de hypothese geformuleerd worden dat de evolutie van de werkloosheid (en de inflatie) een negatieve invloed uitoefent op de duur van regeringen. Indien deze hypothese wordt bevestigd, versterkt zij de relatie tussen het verloop van de economie en de coalitievorming. Zij legt immers een direct verband tussen de macro-economische doelvariabelen en de (mogelijke) val van het kabinet (met eventueel vervroegde verkiezingen als gevolg). De empirische resultaten van deze oefening (die we hier niet rapporteren) leveren echter weinig op ⁹. Dit betekent niet noodzakelijk dat de val van sommige regeringen niet geheel of gedeeltelijk aan sociaal-economische problemen te wijten is geweest. Het betekent wel dat er geen systematische relatie bestaat tussen het verloop van de macro-economische aggregaten en het grillige Belgische politieke leven.

4. Statistische evaluatie van de diverse theorieën

4.1. Het beoordelen van coalitietheorieën

Er werd reeds opgemerkt dat een goede coalitietheorie zich kenmerkt door het voorspellen van zo weinig mogelijk coalities, waarvan de historische coalitie deel moet uitmaken. Een statistische test van dergelijke theorieën zal dus zowel rekening moeten houden met het totaal aantal voorspelde coalities als met het aantal correct voorspelde. Mokken (1973) heeft een chi-kwadraat test voorgesteld die de voorspellingen van een coalitietheorie vergelijkt met de voorspellingen van een "random" theorie. De kans om toevallig q correcte coalities te "trekken" bij p_j historische coalities wordt gegeven door de hypergeometrische verdeling

$$\pi_0(q, n_j, r_{ij}, p_j) = \frac{\binom{p_j}{q} \binom{n_j - p_j}{r_{ij} - q}}{\binom{n_j}{r_{ij}}}$$

⁸ Deze variabelen zijn:

- Cabinet status: 1 partij of meer partijen
- Coalitie status: "minimum winning" of niet
- Ideologische status: links of centrum-rechts
- Fractionalisering: aantal partijen in de coalitie.

⁹ Als alternatieve test voor deze hypothese werd onderzocht of er een verband bestaat tussen enkele macro-economische indicatoren (de verandering in de de werkloosheidsgraad, de inflatie en de deficit-ratio) en het feit dat er vervroegde verkiezingen plaatsvonden. Ook deze test levert nauwelijks resultaat op: enkel een toename van de werkloosheidsgraad lijkt de kans op vervroegde verkiezingen te doen toenemen, hoewel niet significant.

waarbij n_j = het aantal potentiële coalities (dus winnende coalities) in situatie j
 r_{ij} = het aantal voorspelde coalities door theorie i in situatie j .

De index j slaat hier op de j -de gebeurtenis, die wordt gedefinieerd als een historische zetelverdeling. Gegeven deze zetelverdeling kunnen tussen twee verkiezingen p_j coalities gevormd worden uit n_j mogelijke coalities. Theorie i voorspelt r_{ij} van deze coalities, waarvan q correcte.

De kans om minstens q_{ij} juiste coalities te voorspellen wordt gegeven door:

$$\pi_0(q \geq q_{ij}) = \sum_{q=q_{ij}}^{q=\min(p_j, r_{ij})} \pi_0(q, n_j, r_{ij}, p_j)$$

Onder de assumptie van onafhankelijkheid van gebeurtenissen, is de grootte

$$T_i = -2 \sum_{j=1}^{j=k} \log \pi_0(q_{ij})$$

bij benadering Chi-kwadraat verdeeld met $2k$ vrijheidsgraden (k is het aantal gebeurtenissen, hier zetelverdelingen). Deze benadering stelt wel een probleem in de huidige context. Het aantal historische coalities bij een gegeven zetelverdeling is normaliter zeer klein (in de meeste gevallen zelfs één), waardoor de voorwaarde van continuïteit die aan de basis ligt van de benadering (zie Kendall & Stuart, (1969)) niet vervuld is. Mokken meent echter dat de Chi-kwadraat test toch kan gebruikt worden als een benadering.

De definitie van een "gebeurtenis" in voorgaand model legt echter een bijkomende beperking op: er wordt immers (impliciet) verondersteld dat tussen twee verkiezingen geen twee dezelfde coalities kunnen gevormd worden (trekking zonder teruglegging). De Belgische ervaring spreekt deze restrictie echter tegen. Dit probleem kan opgelost worden door elke coalitie als een nieuwe gebeurtenis te beschouwen, alsof er nieuwe verkiezingen zouden uitgeschreven zijn (met dezelfde zetelverdeling als resultaat). Het aantal historische coalities per gebeurtenis (p_i) is dan per definitie gelijk aan 1 , en het aantal correct voorspelde coalities gelijk aan 0 of 1 . De kansen uit de hypergeometrische verdeling moeten dan berekend worden uit

$$\pi_0(q, n_j, r_{ij}, 1)$$

wat gelijk is aan

$$\frac{n_j - r_{ij}}{n_j} \quad \text{als } q=0 \quad \text{en} \quad \frac{r_{ij}}{n_j} \quad \text{als } q=1$$

De cumulatieve kans $\pi_0(q \geq q_{ij})$ is gelijk aan 1 voor $q_{ij} = 0$ en gelijk aan r_{ij}/n_j als $q_{ij} = 1$.

De testgrootte T_i kan nog steeds berekend worden om alternatieve theorieën te vergelijken. Het is echter twijfelachtig of zij, in deze omstandigheden van

extreme discontinuïteit (q is gelijk aan 0 of 1) nog kan geïnterpreteerd worden als (benaderend) Chi-kwadraat verdeeld.

Voor een theorie die per gebeurtenis slechts één coalitie voorspelt, zoals de heuristiek die in vorig hoofdstuk werd besproken, kan een andere benadering gebruikt worden om de significantie te testen. De kans om toevallig de juiste coalitie te voorspellen, gegeven n_j mogelijke coalities is eenvoudig

$$p_j = 1/n_j$$

Op voorwaarde dat de n_j - van verkiezing tot verkiezing - bij benadering konstant zijn kan de kans

$$p = 1/n$$

beschouwd worden als de kans op succes uit een binomiale verdeling. De kans om bij k "trekkingen" (coalitie-vormingen) minstens q_i successen (juiste coalities) te voorspellen wordt dan gegeven door

$$b(q \geq q_i, k, p) = \sum_{q=q_i}^{q=k} \binom{k}{q} p^q (1-p)^{k-q}$$

Bij de statistische evaluatie van de coalitietheorieën in volgende sectie zullen beide toetsingsprocedures met elkaar kunnen vergeleken worden.

4.2. Empirische toetsing van de coalitietheorieën voor België

De empirische resultaten in deze sectie hebben betrekking op de regeringen (coalities) vanaf 1961. De belangrijkste reden waarom niet alle na-oorlogse regeringen vanaf 1949¹⁰ werden beschouwd is dat de periode tot 1958 wordt beheerst door de tegenstellingen tussen de Christen-Demokraten en de anti-clericale Socialisten en Liberalen (vooral i.v.m. de Schoolstrijd en de Koningskwestie, zie paragraaf 2), met als resultaat de homogene CVP-regering Duvieusart in 1950 en als reactie daarop de Socialistisch-Liberale regering Van Acker in 1954. Om het effect van de clericale dimensie uit te sluiten werden deze waarnemingen weggelaten.

Door het feit dat de heuristiek een vertragingseffect bevat (aangezien informatie wordt gebruikt met betrekking tot de vorige coalitie), wordt de eerste waarneming dus de coalitie van 1961.

In wat volgt werd ook geen rekening gehouden met de minderheidsregering Tindemans (CD/LIB) van april 1974, aangezien deze regering minder dan twee maanden heeft standgehouden en in feite slechts de aanloop vormde tot de eigenlijke regering Tindemans I, samengesteld uit Christen-Demokraten, Liberalen en Rassemblement Wallon¹¹. Andere overgangsregeringen, belast met de afhandeling van de lopende zaken na de val van de regering, werden overigens ook

10 Vanaf 1949 worden ook vrouwen stemgerechtigd. Als gevolg daarvan wordt het aantal zetels in de Kamer van Volksvertegenwoordigers verhoogd van 202 naar 212. De perioden voor en na 1949 zijn dus moeilijk vergelijkbaar.

11 De resultaten worden hiermee niet vertekend aangezien geen enkele van de geteste theorieën minderheidsregeringen kan voorspellen.

niet als afzonderlijke coalities beschouwd. Het gaat hier meer bepaald om de regering Vanden Boeynants van 1978 (CD/SOC/VU/FDF) en de regering Martens VII in 1987 (CD/LIB).

De gegevens worden in volgende tabel samengevat.

TABEL I

Zetelverdeling en samenstelling van de Belgische regeringen sinds 1958.

Jaar	SOC zet	CD zet	LIB zet	FED zet	AND zet	Coalitie	Naam regering
1958	84	104	21	1	2	CD/LIB	Eyskens G. I
1961	84	96	20	5	7	CD/SOC	Lefèvre
1965	64	77	48	17	6	CD/SOC	Harmel
1966	64	77	48	17	6	CD/LIB	Vanden Boeynants
1968	59	69	47	32	5	CD/SOC	Eyskens G. II
1972	61	67	34	45	5	CD/SOC	Eyskens G. III
1973	61	67	34	45	5	CD/SOC/LIB	Leburton
1974	59	72	30	47	4	CD/LIB/FED	Tindemans I
1977	62	80	33	35	2	CD/SOC/FED	Tindemans II + Vanden Boeynants
1979	58	82	37	29	6	CD/SOC/FED	Martens I
1980	58	82	37	29	6	CD/SOC	Martens II
1980	58	82	37	29	6	CD/SOC/LIB	Martens III
1980	58	82	37	29	6	CD/SOC	Martens IV
1980	58	82	37	29	6	CD/SOC	Eyskens M.
1981	61	61	52	28	10	CD/LIB	Martens V
1985	67	69	46	19	11	CD/LIB	Martens VI + VII
1987	72	62	48	19	11	CD/SOC/FED	Martens VIII
1991	63	57	46	13	33	CD/SOC	Dehaene

Voor alle duidelijkheid weze het nog eens benadrukt dat de federalistische partijen (VU, FDF en RW) werden samengevoegd, zodat vier politieke "families" overblijven. Er wordt geen rekening gehouden met de andere "kleine" partijen zoals Communisten, Groenen en extreem rechtse partijen¹². Impliciet wordt dus aangenomen dat regeringsdeelname voor deze partijen quasi onmogelijk is (vanzelfsprekend is dit slechts een uitspraak met betrekking tot de geobserveerde periode). De partijen werden als volgt "van links naar rechts" gerangschikt op de beleids-as:

Socialisten: 1

Christen-Democraten: 2

Liberalen: 3

Federalisten: -

¹² Het is duidelijk dat het Vlaams Blok bezwaarlijk nog een kleine partij kan genoemd worden. Aangezien het voorlopig echter onwaarschijnlijk lijkt dat deze partij (en/of haar Waalse tegenhanger) een potentiële coalitiepartner wordt, is de vereenvoudiging wellicht gerechtvaardigd. Dit illustreert meteen ook de zwakte van de zuivere speltheoretische benadering, waarin alle partijen a priori even veel kans hebben om tot coalities toe te treden.

De "Federalisten" hebben geen rangnummer, zodat zij met alle andere partijen een coalitie kunnen vormen zonder de range van deze coalities te vergroten (zie paragraaf 3). Deze rangnummers worden gebruikt in de "Minimal Range" en de "Closed Minimal Range" theorieën.

Volgende tabel geeft de statistische resultaten van de diverse theorieën, berekend met de gegevens uit tabel 1.

TABEL II

Aantal voorspelde coalities, aantal correct voorspelde coalities en berekende Chi-kwadraat waarde voor alternatieve coalitietheorieën (4 partijen).

Theorie	Aantal voorspelde coalities	Aantal correcte voorspellingen	chi ² waarde
Minimal Winning	57	11	18.78
Minimum Size	18	1	2.77
Bargaining	45	11	23.75
Minimal Range	40	8	10.86
Closed	107	17	6.69
Closed Minimal Range	40	8	10.86
Closed Min. Winning	40	11	27.00
Heuristiek	17	10	40.52

Totaal aantal winnende coalities: 130

Bovenstaande tabel moet als volgt geïnterpreteerd worden: bij elke coalitievorming zijn een aantal coalities rekenkundig mogelijk ("winning"). Elke theorie voorspelt een deelverzameling van dit aantal mogelijkheden. Voor de 17 coalitievormingen in de steekproef voorspelt de "Minimal Winning" theorie bijvoorbeeld 57 coalities (kolom 2), op een totaal van 130 mogelijke coalities. Deze 57 voorspelde coalities bevatten in 11 gevallen de juiste (historische) coalitie (kolom 3).

De resultaten tonen duidelijk de betere (ex post) voorspellingskwaliteit van de heuristiek aan. De "Closed Coalition" theorie voorspelt wel meer correcte coalities, maar deze theorie voorspelt dan ook 107 van de 130 mogelijke (winnende) coalities. Een gelijkaardige opmerking geldt voor de Minimal Winning, Bargaining en Closed Minimal Winning hypothesen. Wat de statistische significantie betreft suggereert de Chi-kwadraat toets (34 vrijheidsgraden, namelijk $2k = 2 * 17$) dat de beste methode slechts een betrouwbaarheid van ongeveer 90% heeft. In de vorige sectie werd er echter reeds op gewezen dat de Chi-kwadraat benadering met de nodige voorzichtigheid moet geïnterpreteerd worden. De resultaten van de voorgestelde binomiale benadering geven inderdaad een ander beeld. Aangezien steeds ofwel 7 ofwel 8 coalities mogelijk waren (gemiddeld 7.65), kan de kans op succes bij benadering gelijk gesteld worden aan 0.13 (1/7.65). De kans om toevallig bij 17 "trekkingen" 10 of meer juiste coalities te voorspellen is dan ongeveer gelijk aan:

$$b(q \geq 10, 16, 0.13) = \sum_{q=10}^{q=17} \binom{17}{q} 0.13^q (0.87)^{(17-q)} \approx 0.00001$$

Deze kans is te verwaarlozen. Het verwacht aantal juiste predicties is ongeveer gelijk aan 2.2 (nl. 17×0.13).

De Chi-kwadraat benadering van Mokken lijkt dus een vrij sterke onderschatting van de betrouwbaarheid te geven, tenminste in het speciale geval waarin per "gebeurtenis" slechts één coalitie wordt voorspeld.

Enige voorzichtigheid is wel geboden bij de interpretatie van de resultaten uit tabel 2. De relatief slechte prestatie van de klassieke coalitietheorieën is gedeeltelijk het gevolg van de aggregatie van de "federalistische" partijen. Deze vereenvoudiging werd ingevoerd ten behoeve van het formuleren van de heuristiek, maar is onnodig voor alle andere theorieën. Ter vergelijking worden in tabel 3 de resultaten gegeven voor het model met 5 partijen: CD, SOC, LIB, VU en FDF/ RW. De federalistische partijen hebben ook hier rangorde 0 gekregen.

TABEL III

Aantal voorspelde coalities, aantal correct voorspelde coalities en berekende Chi-kwadraat waarde voor alternatieve coalitietheorieën (5 partijen).

Theorie	Aantal voorspelde coalities	Aantal correcte voorspellingen	chi ² waarde
Minimal Winning	75	13	33.65
Minimum Size	19	2	7.74
Bargaining	38	12	43.91
Minimal Range	71	9	11.81
Closed	208	18	8.13
Closed Minimal Range	71	9	11.81
Closed Min. Winning	48	13	44.59

Totaal aantal winnende coalities: 263

Uit de tabel blijkt dat de Bargaining en Closed Minimal Winning theorieën resultaten geven vergelijkbaar met die van de heuristiek (het aantal vrijheidsgraden voor de chi² verdeling is in dit geval 36, omdat in bovenstaande berekeningen ook de verkiezingen van 1958 werden gebruikt). Uit statistisch oogpunt zijn deze theorieën dus gelijkwaardig. Het essentiële verschil is natuurlijk dat de heuristiek slechts één coalitie voorspelt per keer, waardoor hij bruikbaar is in de context van een econometrisch model.

5. Conclusie

De traditionele speltheoretische benadering van de coalitievorming in meerpartijen systemen heeft voldoende nadelen om een alternatieve modelaanpak te overwegen. De belangrijkste van deze nadelen zijn:

- * het ééndimensionele karakter van de theorieën die gebaseerd zijn op de posities die de partijen innemen in een ordinale beleidsruimte;
- * het feit dat geen rekening wordt gehouden met de dynamiek van de coalitievorming (de spelers hebben als het ware geen geheugen);
- * het feit dat onvoldoende rekening wordt gehouden met land-specifieke situaties, die sommige coalities quasi onmogelijk maken ondanks hun mathematische mogelijkheid;
- * het feit dat zij gewoonlijk een verzameling van (even) waarschijnlijke coalities voorspellen, wat hun bruikbaarheid in een geïntegreerd (econometrisch) politiek-economisch model kleiner maakt.

In dit artikel werd een alternatieve benadering voorgesteld, waarin de Belgische coalitievorming wordt gemodelleerd als een dynamisch proces waarin de Christen-Democraten een centrale rol spelen. Zij vormen een coalitie met Liberalen of Socialisten, eventueel aangevuld met Federalisten. De dynamiek van het systeem is gebaseerd op het 'succes' of de 'leefbaarheid' van de aftredende coalitie: wanneer deze een volledige termijn heeft geregeerd volgt een reconductie. Enkel wanneer de regering valt en er vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, verandert de basisconfiguratie. Dit kan begrepen worden als een teken van aversie tussen de oude coalitiepartners, waarna de centrum-partij van partner wisselt.

Naast het feit dat de voorgestelde heuristiek rekening houdt met een aantal zwakheden van de speltheoretische benadering, levert hij bovendien een uiterst 'spaarzame' oplossing: per coalitievorming wordt slechts één coalitie voorspeld. Bovendien resulteert dit niet in een verslechtering van de voorspellingskracht: uit de statistische evaluatie blijkt de heuristiek minstens zo goed te presteren als de beste (in termen van de Belgische coalitievorming) klassieke theorieën. Dit neemt niet weg dat ook de heuristiek niet zonder nadelen is. Ten eerste is hij gebaseerd op de Belgische na-oorlogse situatie, en in die zin dus conditioneel. Ten tweede, en dit is een ernstiger probleem, is de dynamiek van het systeem uiteindelijk gebaseerd op het feit of een regering valt en er vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven. Dit feit blijft (voorlopig) echter exogeen aan het model.

Tenslotte verwijzen we nog naar de recente regeringsvorming van juni 1995. De reconductie van de rooms-rode coalitie lijkt het voorgestelde mechanisme te bevestigen¹³. Dit levert dus één "out of sample" waarneming op die verenigbaar is met de theorie.

¹³ Het feit dat de verkiezingen met enkele maanden werden vervroegd kan bezwaarlijk geïnterpreteerd worden als het niet volbrengen van de normale legislatuurperiode.

Bibliografie

AXELROD, R., *Conflict of Interest. A Theory of Divergent Goals with Applications to Politics*, Chicago, Markham, 1970.

BUDGE, I. & V. HERMAN, "Coalitions and Government Formation: an Empirically Relevant Theory.", *British Journal of Political Science*, 1978, Vol. 8, pp. 459-477.

DESCHOUWER, K., "De vele overwinnaars op 10 oktober.", *De Nieuwe Maand*, December 1982, Jaargang 25, nr. 10, pp. 739-743.

DESCHOUWER, K., "Ideologie of de voorkeuren van de CVP? Coalitievorming en de economische toestand in België.", in: *Verkiezingen en de economie*, Brussel, VUB CEMS, 1991, pp. 114-147.

DE SWAAN, A., *Coalition Theories and Cabinet Formations*, Amsterdam, Elsevier, 1973, 347 p.

DEWACHTER, W., "Het krachtenveld van de regeringsvorming in België.", *Res Publica*, 1986, Vol. 28, nr. 4, pp. 615-641.

FRANKLIN, M.N. & T.T. MACKIE, "Familiarity and Inertia in the Formation of Governing Coalitions in Parliamentary Democracies.", *British Journal of Political Science*, 1983, Vol. 13, pp. 275-298.

GAMSON, W.A., "Coalition Formation at Presidential Nominating Conventions.", *The American Journal of Sociology*, 1962, Vol. 68, nr. 2, pp. 157-171.

KENDALL, M.G. & A. STUART, *The Advanced Theory of Statistics*, London, C. Griffin & Co., 1969, 3rd ed., Vol. 1, 439 pp.

LEISERSON, M., "Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games.", *American Political Science Review*, 1968, Vol. 62, pp. 770-787.

LUYKX, TH. & M. PLATEL, *Politieke geschiedenis van België (2): van 1944 tot 1985*, Antwerpen, Kluwer, 1985, pp. 421-1011.

MOKKEN, R.J., "A Simple Model for Testing Coalition Theories.", in: A. De Swaan, *Coalition Theories and Cabinet Formations*, Amsterdam, Elsevier, 1973, pp. 304-307.

NOLTE, D., "Ist die Koalitionstheorie am Ende? Eine Bilanz nach 25 Jahren Koalitionsforschung.", *Politische Vierteljahresschrift*, 1988, Vol. 29, pp. 230-251.

POLITIEK ZAKBOEKJE, Antwerpen, Kluwer, 1990.

RIKER, W.H., *The Theory of Political Coalitions*, New Haven, Yale U.P., 1962.

ROBERTSON, J.D., "Toward a Political-Economic Accounting of the Endurance of Cabinet Administrations: An Empirical Assessment of Eight European Democracies.", *American Journal of Political Science*, 1984, Vol. 28, pp. 693-709.

STOKES, D.E., "Spatial Models of Party Competition.", *The American Political Science Review*, 1963, Vol. 55, pp. 368-377.

SWYNGEDOUW, M., "Nieuwe breuklijnen in de Vlaamse Politiek? De politieke ruimte van de 18- tot 65-jarige vlaamse kiezer na de verkiezingen van 24 november 1991.", in: M. Swyngedouw, J. Billiet, A. Carton en R. Beerten (red.), *Kiezen is verliezen*, Leuven, Acco, 1993, pp. 85-112.

VON NEUMANN, J. & O. MORGENSTERN, *Theory of Games and Economic Behavior*, New York, Wiley, 1967.

Summary: A Simple Model of Belgian Government Coalition Formation

In this article a simple model of Belgian government coalition formation is proposed. Its main advantages over the traditional game theoretical approach are, first, its dynamic nature (explicitly linking the outcome of a new 'game' to the characteristics of the previous coalition) and, second, the fact that only one coalition is predicted per 'game'. As a result of the latter characteristic, the integration of this coalition formation submodel in a larger (econometric) politico-economic model should be far less complicated. Moreover, statistical tests indicate that the proposed model works at least as good as the traditional theories, despite its parsimonious nature.